

Szűcs Attila: *Inside the Black Box* című kiállítása
2018. 09. 07. – 2018.10.20.
Deák Erika Galéria
1066 Budapest, Mozsár u. 1.

A kiállítás a Gallery Weekend Budapest része.



Accident inside the box

Abafáy-Deák Csillag

Bedobozolva

Belépve a kiállítótérbe nagyméretű, a kiállítás meghívóján is látható kép fogad. Baleset, ütközés, robbanás, tűz. Nem akárhol. Bent a fekete dobozban. (*Accident inside the box*, 2018). Nem lezuhant repülőgép fekete doboza tudósít a gép utolsó perceiről. Talán saját haláláról beszél, az önpusztításról? A tűz ki tör a fekete dobozból, nem tudni, mi lesz ennek a következménye.

A nagyteremben ott magaslik a hatalmas fekete doboz (*Inside the black box*, 2018).



Inside the black box

Nem csapnak ki lángok belőle, még füst se. De már nem is fekete. Megvilágított fűzőkben Szűcs Attila legújabb rajzai. Ahogy körbejárjuk a hatalmas installációt, keresünk egy bejáratot. Hogyan szerelték be a képeket, a vezetékeket, ha egy kis bejáratot sem látni? Ha nincs bejárat, kijárat sincs, de mégis van. Szűcs Attila ismert EXIT felirata most sem hiányzik, és nehogy megnyugodjunk, olvashatunk olyat is, hogy EXIST, az S betű lehullóban, mintha kivetette volna testéből az exit szó(kép), mintha a létezést próbálná megtagadni, de nem sikerül teljesen megsemmisítenie, az S betű kígyója ott sziszeg, vagy inkább selypít a betűk lábainál.



Inside the black box, 2018, részlet, a

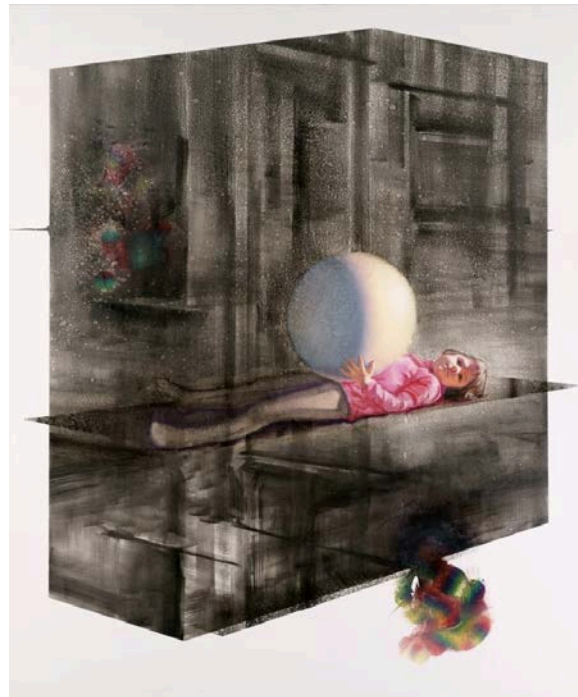
Járunk körbe-körbe, és szeretnénk tudni, mit rejt a fekete doboz. Fénylenek kis ablakai, szeme van a doboznak, minden oldalra, mint a póknak. A Deák Galéria készített egy pár másodperces videót, amelyen az látható, hogy a művész a fekete dobozból, egy kicsiny lyukon keresztül a padlón kúszva mászik ki. Fekete lyuk és féregjárat? Már 1935-ben bebizonyította Albert Einstein és Nathan Rosen, hogy a relativitás-elmélet a téridőben „hidakat” (Einstein-Rosen-híd) engedélyez, melyeket ma féregjáratoknak nevezünk. Ilyen féregjáratot egy fekete lyuk tud létrehozni, amely egy másik fekete lyukkal kerül összeköttetésbe, alagútszerű rövidítést hoz létre a világegyetem távol lévő pontjai között. Ez a fekete doboz is híd, összekötő alagút szeretne lenni a nézőhöz?

A kiállítás központi eleme, a fekete doboz, Stanley Kubrick monolitjához, valamint a rendező halála után a velem készült álríporthoz, a fake news megtermékenyítő lehetőségeihez, az intuitív megismerés kimeríthetetlen forrásához vezet a látogatót. – mondja új művéről Szűcs Attila.

Nem látszik, hogy valahol megbontották a fekete doboz egyik oldalát. Időutazás, gravitáció, kvantumelmélet is kavarghat fejünkben, emlékezve Szűcs Attila korábbi kiállításaira (pl. *A gravitáció vége* címűre). Így nem csodálkozunk, hogy az egyik fachban Tesla halotti maszkját rajzolta meg, ami kettős értelemmel bírhat, lehet akár morbid gesztus, hogy elméletei halottak, de ellenkezője is igaz, halottként itt él közöttünk, egy új alkotásban.

Walther Kauer *Dobozba zárva* című könyve a béke és jólét svájci idilljét kérdőjelezte meg, és megmutatta a rejtett és alig hihető valóságot, amely egy elmegyógyintézetben és azon kívül létezik. Szűcs Attila fekete doboza nem az elmegyógyintézet metaforája, hanem a dogmák nélküli gondolkodásé, szemléleté. A fekete dobozon kívüli nyomasztó, kaotikus valóság a fekete dobozban is létezik. Még akkor is, ha Szűcs Attila színezi a szürke rajzokat. Töredékeket látunk, egy labirintus szerkezetben. Nem börtönablakok a világító képek, inkább egy társasház

sötét-világító ablakait idézik fel bennem. A magányt, az egyedüllétet, a kivetettséget, a társtalanságot, a bizonytalanságot. A sors- és szerencsejátékot. Valaki törvényt szeg, valaki meg- és betartja a törvényt. A túlélés pillanatait és szigeteit látjuk. Ez még nem a szabadság pillanata és szigete. Makett-világunk szabályozottnak látszik, már-már olykor orwelli világ.



Inside out room

Milyen térben élünk? Az ideai velencei építészeti biennále a freespace kérdéskörét járta körbe. Szűcs Attila dobozai a bezártságot sugározzák, a mozgás lehetetlenségét. Szabadság-hiányos tereket hoz létre, még akkor is, ha ebben a térben hanyatt is feketünk, egy nagy gömbbel a hasunkon. Varázsgömbbel? *Inside out room* c. képről a planking jut eszembe, a brit gyökerű, magyarul deszkázásnak nevezett internetes örület, ahol fotókon vigyázban hasalva pózolnak az egyének. Szűcs Attila ezt a jelenséget megörökítette egyik kiállításán. Ma már alábbhagyott ez az örület, és Szűcs Attila képe itt inkább egy anti-planking. A kislány hatalmas gömböt tart, melynek fél oldala megvilágított. Könnyedén tartja, lehet, csak egy lufi. A kislány polcon fekszik, ami kilóg a dobozból, a szobájából. Bent is van és kint is, festékfolt csordult ki a szürke dobozból, ami nem fekete, de nem is fehér.

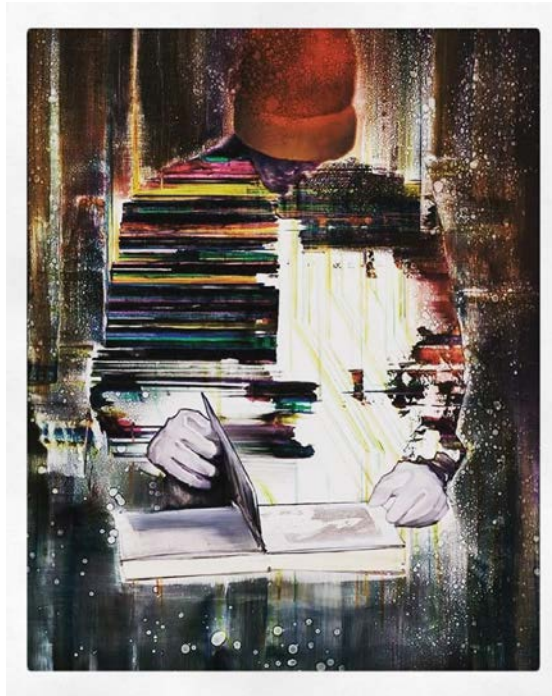
Az *Inside out box* messziről grafikának tűnik, fehér vászon keretezi a benne lévő, sarkára állított festményt. Szürke kezek halmaza, érintenek és érintkeznek, kapcsolódnak, de mely testhez, testekhez tartoznak nem tudni, a lényeg, hogy összefogózkodnak.



Inside out box

A *The book* is feladja a leckét, a lapozó kezek kesztyűsek, a fej egy baseballsapka, a figura teste is részben színes könyvhalmaz és ablakkereteket imitáló üresség, nem könnyű olvasni ezt a könyvet, miközben az alak nyitott albumot lapoz.

A fekete dobozon a tárgyak és mozdulatok, gesztusok összetartoznak, egymásból és egymásba nyílnak, egy család történeteként is nézhetjük a fekete dobozva állított rajzokat. Emlékek. Hagyatékok. Világítótornyok. Hajósok segítői. Utak és remények, célok és ideák kapcsolódnak össze. Van-e konszenzus az emlékezésben, saját életünket és a közösség életét tekintve? A fekete doboz távolságtartásra int, valamit nem tudhatunk meg soha, valami örökre feledésbe merül.



The book

Az idő és tárgyak fiktív voltát látjuk. Miként is válhat a jelenben valami fikcióvá, holott valóságos alappal, kerettel rendelkezik? Elérhetetlenné, akár a jövő, akár a múlt felől nézve. Szűcs Attila ugyan kiszakítja képeit a valóságból, elkülöníti őket, de ez a kiszakítottság az életjel adás feltétele. A kiemelés, a rámutatás, a megidézés. Kocka vagy? Ma az kocka, aki sokat ül a számítógép előtt. A fekete doboz is kocka. Kizárja a valóságot vagy épp ellenkezőleg, a valóságot helyettesíti? Miként is vesszük észre a bennünk élő kockát, a fejünkben létező fekete dobozt. A tudatalattit. *Az agyunk egy olyan számítógép, amelynek nem csupán a szoftvere (idegsejtek közötti kommunikáció), hanem a hardvere (idegi kapcsolatok) is folytonosan változik a használat függvényében.* Szűcs Attila rajzai a környezethez való alkalmazkodásunkról vallanak, és arról (eltakart szem, arc), hogy ez az alkalmazkodás, emlékezés olykor nem lehetséges, vagy számunkra elfogadhatatlan.



Inside the black box, 2018, részlet, b

Szűcs Attila az ember viselkedését vizsgálja, a viselkedés összefüggéseit keresi. Sejtései vannak, amelyeket rajzokon keresztül fogalmaz meg. Spekuláció, előítélet nélkül. A variabilitást hangsúlyozza. A huzalozott élet rejtjeleit, stigmáit. Mi nem múlt még és mi az, ami már a múlt? Valami éppen múlik és valami éppen áll? Homokóra homok nélkül. Homokszem került a gépezetbe, a fekete dobozba? A személyessé tett időt látjuk, amely nem múlik, mert múlhatatlan. De pontos-e az időszámítás, az idő? A fekete doboz természetéből adódóan az idő nem lehet atomóra pontos, hanem csak diszkrét, hiányos, megszakított idő. Részleges, helyi, maradandó nyomokkal. Maradandóak? Emlékezetünk csalhatatlan, mindenre emlékszünk? Szűcs Attila emlékezetünk korlátoltóságára is utal, ahogy megismétli az exist szót. Elbizonytalanítja a nézőt, ne essen tévedésbe, hogy mindenre emlékszük és emlékezni fog. Mert valami mindig elhalványul, kihull az emlékezetből, vagy ha nem is hull ki, megváltozik, átalakul.



Inside the black box, 2018, részlet, d

Szűcs Attila átláthatóvá és átjárhatóvá teszi az emlékeket, az emlékezés tárgyait, megvilágítja őket. A LED-fénynek így lesz jelentősége. ...*álmunk alján lakik / a szellőzőbből bűgő, hajnalig szálló / madár...* – írja Tóth Krisztina *Porhó* című verskötetében. Szűcs Attila a kint is, a bent is ellentétpárját felhasználva hatol az emlékezés, az álmok, az észlelés, a külvilág mélységére. *Körkörös alagút, szem-száj nélküli ház. / Honnan is kezdjem el. Tudnád folytatni onnan?* – válik A *Minotauros*z álma című vers külső, a szörnyet őrző labirintusa álmi, belső tájjá. Szűcs Attila fekete doboza is egyfajta belső táj, amit be kell járnunk ahhoz, hogy a láthatatlan szörnyet, kétségünket, bizonytalanságunkat felismerjük, megismerjük, elfogadjuk. Bedobozolva.



Inside the black box, 2018, részlet, f

Köllös Lajos

Nincs bejárat?

Fake news a Kubrick interjú. Szándékosan az. Fiktív is. Egyben párbeszéd a jövőről, egy szellemalakkal, hiszen Kubrick 1999-ben meghalt. Vagy mégsem, és újjászületett a lét egy magasabb fokán.? A *2001: Űrodüsszeia* filmben azt kutatják, hogy kinek és hova szól az üzenet, amelyet egy rejtélyes fekete oszlop, egy monolit sugároz. Minek a metaforája ez a tárgy? Egy másik, fejlettebb civilizációnak? A jövőnek? A világot teremtő istennek? Nem tudjuk, nem tudhatjuk. Szeretnénk tudni. *Esterházyval szólva, amit lehet tudni, azt tudjuk, de amit nem, azt nem tudjuk. Szeretek minden egyes képpemmel eljutni oda, ahol már elvesztem a fonalat* – fogalmazza meg művészi attitűdjét Szücs Attila egy interjújában.

Mi nézők nem tehetünk mást, minthogy felvesszük az elvesztett fonalat.



Inside the black box, 2018, részlet, k

Szűcs Attila nem monolitot állít a kiállítótérbe, hanem egy fekete dobozt. A fekete doboz olyan készülék, rendszer vagy tárgy, amely kizárólag csak a bemenete, kimenete és átviteli jellemzői alapján vizsgálható, belső működésének bármilyen ismerete nélkül, azaz megvalósítása „átlátszatlan” (fekete). Szinte bármire lehet hivatkozni fekete dobozként: tranzisztorra, algoritmusra, emberi elmére, művészi alkotásra. A fekete doboznak titka van.

Ezzel minden bizonnyal Szűcs Attila is tisztában van, feladványának lehet egy olyan olvasata is, amely a katasztrófát állítja a nézői tekintet középpontjában. A kiállítótérbe lépve, egy balesetet látunk, tűzpiros minden, semmit sem tudunk tenni, csak elszenvedjük a látványt (*Accident inside the box, 2018*). Ha behunyjuk a szemünket, akkor is látjuk, hogy mi történt. A másik teremben eltakart szemeket, lecsukott szemhéjakat, mozgó ujjakat, kézfejeket veszünk észre (*Inside the black box, 2018*). Jeleket és jelzéseket.



Inside the black box, 2018, részlet, i

Az agancsos állat is jel, piktogram. A fekete doboz alsó és felső részét nem látjuk, nincs róla semmi információ. Szívesen megpördítenénk, vajon mit rejt a két oldal. Nem kaszinóban vagyunk, nem kockázhatunk. A kocka látható oldalain eltérő számú képeket látunk. Hét-nyolc. Itt akár véget is érhetne a számmisztikánk, a szürkeség világít, nyomatok, grafikák, megvilágítva, led-box módjára.

A kép lekerült a falról, a fal új elgondolását, felosztását látjuk (*Inside the black box, 2018*). A fal körbejárható. Élekkel határolt terület, kicsiny nyílásokkal, mintha kukucskálnánk befelé, pipiskedünk, jól látjuk-e a fölsőbb képeket. Részbe vagyunk a fekete dobozban. A néző a kimenet, az információ. Nem bújhatunk be a dobozba, mint ahogy Szűcs Attila tette, egy szülőnyíláson jött ki lassan, fejjel előre. Láthattuk a facebookon. Munkaállomás, részlet egy mű születésékor.

Exist, lóg az s-betű, kilóg a sorból. Bizonytalan a van, a létező. Fennáll meg nem is. Függő. Függőjátzsma. Mint a sakkbán egykor, ma már nincs. Nem függőznek, megszűnt. A létezés függő voltában is érdekes, emberi mozzanat. Ahogy Sziszüphosz is munkálkodik, a gravitáció ellenében, görgeti a követ. Szűcs Attila Sziszüphosz parafrázisa újszerűen foglalja keretbe a létezés pillanatait, szakaszait, állomásait.



Inside the black box, 2018, részlet,m

Az emlékeket a jelenből és múltból. Kvázi gyöngysort (rózsafüzért) is látunk, felfűzve, mintha imádság közben lennénk, mantrázzuk az igéket. Lelki gyakorlatokat végzünk, recitálunk, kántálunk, mantrák és istenségek nevét ismételtetjük, számolgatjuk. A Jelenések könyvében egy hét pecséttel lezárt könyv szerepel. A pecsétek felnyitásakor egymás után zúdulnak a sorscsapások az emberiségre (Jel 5; 6). A képeket látva a szürkeség az, ami betölti a termet. Ködös szürkeség honol a kocka oldalain. Mintha akaratlanul is Szűcs Attila a hét főbűnt, a hét fő erényt, a hét szentséget járná körbe. Fekete doboza a sorsot szimbolizálja. Nincs jó vagy rossz kimenet. Csak kimenet. Beállunk a sorba, hátunk meggömbül, így maradunk, így haladunk. Ha gyászolunk, akkor is meggörnyed a hátunk. A teher a túlélőé. Neki kell hordania, viselnie. Akár egy álcát. Kezünket feltarthatjuk, szemünk elé fehér kendőt, zsebkendőt tehetünk, vakká válhatunk egy pillanatra, még sincs menekvés.



Inside the black box, 2018, részlet, g

Egy varkocs, egy női hajfonat, mint emlék. Nincs arc, csak a dús haj, csak az életerő. Ez az arctalanság a néma beszéd. Néma kiáltás. A bölcs bagoly az ifjú lány fején. Mindent tud, és még nem is élt. Eleget. Egy nyílt arc, mosolygós, szende arc, ártatlan. Ilyen arcot mindenki őriz magában, a gyerekkorából, szülőként, testvérként. Egy csomagot látunk, nem tudni, hogy mi vagy ki van benne.



Inside the black box, 2018, részlet, h

Mint a Verdi operájában, a Rigolettóban. Kinyitja ki ezt a zsákot, ezt a csomagot? Előttünk a fal, a szentség fala, áthatolhatatlan, őrtoronnyal. Vigyázzák. Ez nem a Kreml fala, lehetne épp az is, vagy a berlini fal. Ami ledől. Orwell világa tűnik fel előttem egy pillanatra. A bezártság. A sejtés, hogy a sejtyszerű égbolt a szabadság hiányát jelzi. Lehunyt szemű férfi szemére mutat, nem látok. Semmi sem dől össze. Ő lenne a vak jós? Vagy Sámson? Egy pillanatra feltűnik egy rinocérosz, megidézve Dürert (aki maga soha nem látta az állatot), és Orosz Istvánt.

Plankingelünk. Föld felé fordítjuk arcunkat. A humusz felé. Szűcs Attila így fogalmaz egyik interjújában: *A festészet arról szól, hogyan tudom bekebelezni, megemészteni a világot, és felmutatni belőle azt a változatot, ami számomra a legigazabb. Az is lényeges még, hogy közben tényleg belefeledkezzek a „történetbe”, hogy ne csak az intellektussal próbáljak összerakni valamit.* Ez a kiállítás – stílusos kinézetével, formás rendjével is – bekebelezi a világot, múltjával, katasztrófáival, örömeivel együtt. Nem tudni, hogy kik fonják, kik mérik ki és kik vágják el az ember életfonalát. Ki hogyan és miért lesz vak, ki miért lesz néma. Titok, hogy kinek áll hatalmában megakadályozni a véletlen (a sors) akaratának érvényesülését. Titok, hogy kinek a jóslatát kell elfogadnunk a jövőnkre nézve. Titok, hogy honnan és kitől tudhatjuk meg, hogy mit tartogat számunkra a sors, az életünk következő szakasza. Egy biztos számunkra, a válasz ott lapul a fekete dobozban (*Inside the black box, 2018*).

Ki vagyunk pányvázva, fókuszálunk egy pontra, egy energiaforrásra. Vonzódunk és vonzanak ezek a titkos helyek. Egyedül vagyunk, ki vagyunk szolgáltatva önmagunknak és létezésünk természetének (*The book, 2018*). Gyermekként még a csodát hordozzuk önmagunkban, egymáshoz tartozunk, később csak téblábolunk a mocsaras erdőben, eltévedt gyermekként. Hiába a szülői tekintet, önmagunkra vagyunk utalva. Felnőtté válás pillanatát látjuk. A kivetettséget, a világba való vetettséget.



Tesla's death mask

Már csak a kéz maradt (*Inside out box*, 2018), nincs arc, elmosódott, elmosta a víz, az idő. A halotti maszk a csend szinonimája (*Tesla's death mask*, 2018). Nincs, és mégis jelen van. Létezik az, ami eltűnt. A lélek fizikai jelenléte. Az arc más, a hasonlat. A mágikus gömb, mint varázslat, látjuk benne a jövőt és a jelent (*Inside out room*, 2018). Mintha a Holdon lennénk, mintha mesét hallgatnánk vagy néznénk. Mindez a csoda pillanata. Az élet mint csoda, a létezés csodája. Még akkor is, ha van olyan ember, aki nem akarja kinyitni a szemét. Nem akar valamit látni. Lehet, hogy a világot, lehet, hogy önmagát. A csodaszarvas sokágú sarva a képzelet szüleménye is. Odaképzjük, ahol nem volt, ahol nincs. Nyílvesszők ezek, Szent Sebestyén vértanúságának szimbolikus megjelenítése (Juhász Gyula: Szent Sebestyén. ...*a seb rózsát terem.*)



Backdoor to harmony

És ott a Kékszakállú titokzatos ajtaja (*Backdoor to harmony*, 2018). Félreeső helyen, egy harmadik térben. Mintha nem is a kiállítás része lenne, csak faldísz. Van bejárat. Nem a kockába, a kockán kívül. A sorson kívül? Tűz van, terjed a láng. És itt nincs baleset. Nincs buli. Vagy mégis? A tragédia előszelét látjuk. A végzetet. Mert a fekete doboz azt is szimbolizálja, hogy a világ közvetlen megismerése lehetetlen. A fekete doboz nem ad eligazítást, hogy mi a helyes, hogy mi az igaz. Egyben a megértés dilemmáiról is szól. A magunk és mások, köztük Szűcs Attila által teremtett világban kell felfedező útra indulni. Amely egyben a felismerés, a ráismerés, a befogadás és megértés útja is. A fekete doboz kinyitása nélkül találjuk meg a bejáratot.